

Forskerbevægelsen

En fælles forskerorganisation til sikring af den akademiske frihed og til oplysning af demokratiet

Flere komparative studier placerer Danmark i bunden, når det kommer til akademisk frihed. Presset på den akademiske frihed kommer både indefra og udefra. Internt på universiteterne, har DFIR vist, at 50 procent af forskerne frygter, er blevet truet med eller har været udsat for repressalier ved at udtale sig om ledelsens beslutninger. Ligeledes har der de senere år kommet flere undersøgelser samt kampagnen #pleasedontstealmywork, der har peget på, at især yngre forskere er udsat for et enormt pres fra seniorforskere til at bryde regler for forskningsintegritet. Eksternt har vi set flere eksempler på chikane af forskere samt pres fra økonomiske interesser, der har resulteret i sager som oksekødsrapporten, de dobbelte mundkurvskontrakter og adskillige andre sager. Den akademiske frihed er en af grundpillerne i vores demokrati og er med til at sikre oplysning samt videre udvikling heraf. Derfor er den akademiske frihed et samfundsgode, der bør sikres af fællesskabet og ikke af den enkelte forsker. Uforpligtende anbefalinger og strategier har vist sig ikke at have nogen effekt på udfordringerne. Vi er derfor nødt til at oprette nogle konkrete infrastrukturer, der kan styrke den akademiske frihed samt mindske kløften mellem viden og samfund. Mens Forskerbevægelsens organisation og drift skal betales af medlemskontingenter, foreslår Forskerbevægelsen at oprette følgende instanser med offentlig støtte:

1. Monitoreringsenhed for akademisk frihed (4 mio. kr.)

Sikring af den akademiske frihed fra eksterne angreb og pres udefra kræver løbende monitorering, opfølgning, undersøgelse og normativ (journalistisk) magt til at påtale brud. Med inspiration fra den europæiske monitorering af pressefrihed, foreslår forskerbevægelsen derfor at oprette en permanent monitoreringsenhed for akademisk frihed, som ville være den første af sin slags og forhåbentlig forbedre Danmarks internationale placering målt på graden af akademisk frihed. Det indledende og undersøgende arbejde er allerede indledt af en gruppe under Akademikerne.

2. Uafhængigt rådgivende støtteorgan med henblik på klager vedr. forskningsintegritet samt grænseoverskridende adfærd (5 mio. kr.)

Yngre forskere skal være meget bedre beskyttet, end de er i dag. Undersøgelser peger på, at 30-50 % af de ph.d.-studerende bryder regler for god forskningsintegritet på grund af pres fra ofte ældre forskere. Ydermere har den nye rapport fra VIVE vist, at der findes en udbredt sexismen især rettet mod yngre kvindelige forskere på universiteterne, hvoraf en del udspringer fra ledelsen selv. I dag findes der ikke nogen uafhængig instans, der kan rådgive og støtte med henblik på klagesager. Sagerne skal i dag klares internt på de enkelte institutter, hvor de yngre forskere ofte støder panden mod en mur af indspisthed og forviklinger blandt seniorforskerne. Konsekvenserne ved at gå imod presset kan være meget grelle og vejen til de interne praksisudvalg er stejl med risiko for repressalier fra ledelsen. Det fører til, at mange unge talenter vælger forskningen fra og dermed et enormt tab af idépotentiale.

3. Frit flyvende universitet – fælles database for forskere og borgere (4 mio. kr.)

I dag er det en jungle for borgere, journalister og beslutningstagere at finde frem til den rette ekspertise. På grund af universiteternes konkurrence går vejen igennem et skævvredet google eller universiteternes egne korte ekspertlister. Derudover er mange artikler ikke offentligt tilgængelige, hvilket kun kan løses op for i fællesskab. Et frit flyvende universitet af alle forskere inklusive data og artikler ville kunne skubbe på open acces-dagsordenen samt muliggøre nem og transparent adgang til viden. Herudover ville det også være oplagt at inkludere undervisningsmoduler samt undervisningsmateriale.

Professionsuddannelserne samt velfærdsforskningen indtænkes ligeledes som en del af dette system. Det er tænkt som en viderebygning af NORA, som er et arbejde under uddannelses- og forskningsstyrelsen.

Nærmere beskrivelser af de første to forslag:

1.1 Monitoreringsenhed for akademisk frihed

Der er mange eksempler på, at politiske aktører, der har rekvireret rapporter o.l. på universiteterne, har prøvet at fordreje rapporternes indhold. Der er også en række eksempler på sager, hvor forskningsinstitutionerne har givet efter for pres fra erhvervslivet eller ministerier. Vi har også oplevet sager, hvor magtfulde kræfter har presset forskerstanden via juridisk grundløse "SLAPP"-søgsmål eller trusler om sagsanlæg. Herudover har der været sager, hvor universiteter og andre forskningsinstitutioner har håndteret interessekonflikter uhensigtsmæssigt, bl.a. pga. den forventning om løbende ekstern finansiering, som det omgivende samfund udsætter dem for.

Det har givet anledning til flere vigtige og værdifulde initiativer, herunder Danske Universiteters "Principper og anbefalinger om forskningsbaseret samarbejde og rådgivning". Herudover er der igangsat revision af kodeks for forskningsintegritet mv., således at værn om forskningsfrihed omfattes. Men det er forkert at tro, at disse tiltag vil frede den akademiske og videnskabelige frihed for det pres, den udsættes for, da der mangler grundlæggende checks and balances i den organisatoriske infrastruktur. Et udvalg under Akademikerne har arbejdet indgående med emnet det seneste år har foreslået at oprette en monitoreringsenhed for akademisk frihed. På baggrund af deres arbejde har Forskerbevægelsen derfor udviklet følgende forslag til monitoreringsenhed, der beskæftiger sig med tre områder af det eksterne pres, som forskere kan opleve (bestående af en juridisk retshjælp, et presseberedskab og en journalistisk undersøgende enhed):

2.1 Uafhængigt rådgivende støtteorgan med henblik på rådgivning og forberedelse af klagesager vedr. brud på forskningsintegritet samt grænseoverskridende adfærd

Yngre forskere skal være meget bedre beskyttet, end de er i dag. Undersøgelser peger på, at omkring 30 (og nogle steder 50) % af de ph.d.-studerende bryder regler for god forskningsintegritet på grund af pres fra ofte ældre forskere. Ydermere har den nye rapport fra [VIVE](#) vist, at der findes en udbredt sexismen især rettet mod yngre kvindelige forskere på universiteterne, hvoraf en del udspringer fra ledelsen selv (af de kvindelige ph.d.-studerende, der angiver at have oplevet uønsket seksuel adfærd eller anden adfærd baseret på deres køn, oplyser 55 procent, at den kom fra kollegaer med mere anciennitet og 36 procent, at den uønskede adfærd kom fra ledere). Mobning udgør en anden form for grænseoverskridende adfærd, som vi ved er udbredt og forårsager betydelig skade for den enkelte samt videnskabelige fremskridt som helhed¹. Mangel på klare definitioner, gennemsigtighed, instrumenter til at tackle mobning eller endda åben kommunikation af dets reelle omfang ud over [sporadisk offentliggjorte APV](#)'er efterlader ofte ofre for mobning

¹ Else H, 2022, Nature; om Sverige <https://www.nature.com/articles/d41586-022-01837-2>; Qvistgaard L, 2020, ArbejdsmiljøRapport; om Danmark

fuldstændigt uden viden og hjælp. I dag findes der ikke nogen uafhængig instans, der kan rådgive og støtte med henblik på klagesager. Samtidig viste kampagnen #pleasedontstealmywork, at ledelsen ofte lægger låg på eller møder den forurettede med repressalier i sager vedr. brud på forskningsintegritet. Sagerne skal i dag klares internt på de enkelte institutter, hvor de yngre forskere tit støder panden mod en mur af indspisthed og forviklinger blandt seniorforskerne - især gennem den nuværende Named Person-ordningen. Konsekvenserne ved at gå imod presset kan være meget grelle og vejen til de interne praksisudvalg er stejl med risiko for repressalier fra ledelsen og seniorkolleger. Det fører til, at mange unge talenter vælger forskningen fra og dermed et enormt tab af idépotentiale.

Ydermere bliver hver enkelt sag i dag ikke vurderet i sin helhed. Ofte er disse sager sammenblandede af juridiske aspekter vedr. forskningsintegritet, psykologiske aspekter vedrørende sexisme eller mobning - og endda organisatoriske aspekter vedr. evt. nepotisme, forskningens afhængighed af eksterne midler eller manglende konsekvenser for ledelse. Hermed misser man væsentlige mønstre og evt. usunde magtrelationer, som kan rettes op på og skabes synlighed omkring. Derfor foreslår vi at oprette en instans, som ikke kun er uafhængig af de steder, sagerne foregår - men ligeledes kigger holistisk på sagerne og vurderer dem i sin helhed frem for ud fra opsplittede perspektiver. Begrebet "God forskningspraksis" skulle således udvides til ligeledes at dække anstændig menneskelig adfærd (code of conduct), hvilket også ville resultere i en udvidelse af praksisudvalgenes kompetenceområder.

Forskerbevægelsen foreslår derfor, at et uafhængigt rådgivende støtteorgan kunne have fokus på tre områder og kunne fungere som et uafhængigt organ / trin imellem de forurettede og praksisudvalgene:

1. **Juridisk rådgivning**
2. **Psykologisk rådgivning**
3. **Forebyggende og undersøgende virksomhed**

